

Нефть дашларынын дајаглары

КҮЛӘКЛИ күндә дәннзә гонмуш гагайлар бир-бирини го-ва-гова кәлән далгаларын үстүндә балача гагайлар кими галхыб-енирдиләр. Далга габаранда, көпүрүб гушларын үстүнә ашанда онлар ганад чалыб галхыр, сонра өтүб кечмиш далганын јериндәки көпүклү сулара гонурдулар.

Нефть дашларынын чалычарпаз јолларыны, ајагларыны дәннзин дибинә мөһкәм дајамыш эстакадаларыны кезәндә көзүмүн габагына һәмнин гушлар кәлди. Фиқирләшдим ки, дәннзин үстүндә мөскән салан инсан белә елә-јә билмәз; туфанда судан араланыб галха, туфан кечәндә сонра тәзәдән дәннзә «гона» билмәз. Инсан гезәб-ли далгаларын бүтүн зәрбә-ләринә дөзмәли, ајагларыны дәннзин дибиндән, торпагдан ајырмалыдыр.

Әсрин дөрддә бири гәдәр јашы олан Нефть дашлары Хәзәрн чох шылтагылыны, дөлисовлугуну, ишә-сапа јатмајан күнләрини көрүб, Арды-арасы кәсилмәјән бир ордунун сәфләри кими кениш үфүгләрдән галхан, һүчүм чәкиб һајгыран далгалара чох синә кәриб. Јолларынын тар симитәк гырылдыгы, дәмир дајагларынын кибрият чәпләри кими дәннзә сәпә-ләндији, нәһәнк буруглары-нын ушаг ојунчагына дөнүб

сулара гәрг олдугу вахтлар да олуб. Анчаг о, ајагларыны дәннзин дибиндән ајырмалыб.

Инсан әмәјинин өзәмәтли абидәси бөјүјүб, учалыб, Азәрбајчан фәһләсинин шәһ-рәтини дүнјаја јайыб. Нефть дашларынын дәннзә аддым-лајан ајагларына белә күчү, бүкүлмәзлийи ким вериб? Ахы, дәннз сују ән мөһкәм дәмир дирәкләри дә он беш-ијирми илин ичиндә јејиб, әридиб көврәкләшдирир. Ин-сан исә бу судан даһа да саф-ламлашыр, мөһкәмләнир. Гырылан јоллара голларыны чалайыр, өзүлләрин алтына өз чийини верир.

Кәнардан баханда елә билирсән, эстакадалар һа-рајаса аддымлајыб кәдән нефтчиләрин чийиндә даја-ныр. Санки адамлар чийилә-риндә гәдим Кәнчәнин, Ший-ванын, Нахчыванын, Гараба-ғын јолларыны кәтирибләр. Узаг дағлардан, чәлләрдән бәшләјыб кәлән чыгырлар, изләр бурда бирләшиб, гову-шуб, гол-бојун олуб, сонсуз Азәрбајчан јолларынын ба-лача бир макети јараныб.

...Нечә күндән бәри јава-шымајан күлөк мәни тез-тез эстакаданын мөһәчәрнә әт атмаға мөчбур едирди. Ан-чаг мөһәчәрнә о үзүндә, дә-мир шалбанларын учунда, ајагларыны јаш борулара да-јаг еләјиб ишләјән орта бој-лу, гарабениз оглан нә бир јердән тутмушду, нә дә даја-гы варды. Ајагы бир балача кери сүрүшсә, арамсыз гал-

дырыб-ендирдији ири чәкич бирчә дәфә боша кетсә, аша-ғыда угулдајан далгаларын ағына дүшәрди. Анчаг о, кө-рүнүр, нә бу күчлү күлөк, нә ашағыда гајнајан, дирәк-ләрә чырпыныб парчаланан далгалар, нә дә үстүнү кәс-дирмиш тәһлүкә һагында дү-шүнүрдү. Кәнарда көдәкчәлә-ринин бојуну галдырыб чәмәлтмә отурмуш јолдашлар-ы илә гырыг-гырыг сөһбәт елә-елә өз ишнини көрүр-дү.

Эстакадаларын үстүндә адамлар нәһәнк агадын буда-ғына гонмуш хырдача гуш-чугазлары хатырладырды-лар. Анчаг дүшүнәндә ки, өзүндән јүз дөфәләрлә бојук, ағыр олан минләрлә-он минләрлә дирәкләри дәннзин дибинә һәмнин «балача» адам-лар вурублар, дирәкләр үс-түндә 350 километр јолу һәм-нин арыг, гаралмыш әлләр чәкиб—онларын гаршысында баш әјмәк истәјирсән.

...Бир дәфә Нефть дашла-рында ишләјән бир јашы-дымдан сорушдум, сәнчә, дә-ниндә ишләјән фәһләләри башгаларындан нә фәрглә-дирир. О деди: өзүнү јох, башгасыны дүшүнмөк. Бәр-ән чәтинликлә үзләширсән вә тәбидири ки, ону дәф етмәјә әввәлчә өзүн кириширсән. Ән ағыр сынаға өзүн кетмәјә чалышырсән. Бурда инсан һәмниш өзүнү башгаларынын тәләји үчүн чавабдән сајыр. Ән башлычасы будур!

Дәннз шәһәринә јолум дү-шәндә онун, бир нөв, шәртә ады олан «мө'чүзәләр ада-сы» ифадәси тез-тез јадыма дүшүр. Нефть дашларынын мө'чүзәсини һәрә бир шәјдә көрүр. Амма көрүнүр, бу мө'чүзәнин өзәјини, чешмә-сини ону јарадан адамларын өзүнү һәмишә, һәр шәј үчүн чавабдән сајан адамла-рын мө'нәвијатында ахтар-маг лазымдыр.

Нефть дашларыны севмәк, өзәмәтнин тәсәввүр етмәк үчүн көрәк ону јарадан адам-лары таныјыб баша дүшәсән. Характеринә, ишә вә башга-ларына мүнәсибәтинә көрә сөчилән бу адамларсыз Нефть дашлары дәннзин үстүндә гу-

рашдырылмыш дәмир һоркү-дән башга бир шәј олмазды. Беләкә дә буна көрә Нефть дашларында көрүб таныды-ғым, таныш олдуғум, ја дә елә кәнардан мүшәһидә ет-дијим, чохунун һеч адыны да билмәдјим адамлар һа-гында данышмаға үрәјимдә бир арзу баш галдырды.

* * *

Мәнчә, әсримизин нефәси, јени мө'нәви кәјфијәтли ин-санын чизкиләри һеч јердә Нефть дашларында олдуғу ки-ми ајдын көрүнмүр. Бу чизкиләрин башлычасы, бәл-кә дә биринчиси зәһмәтә, ишә дахили тәләбдән доған мө'нәви, шуурлу бағлылыг-дыр. Әмәјә, нефтчи адына са-бит, дәјишилмәз мөһәббәт-дир. Илк бахышда адама елә кәлир ки, Нефть дашларынын мүрәккәб иш шәраити, ту-фан, күнләрлә саһилдән узаг-лыг, дәннз мө'дәнләринин мү-әјјән чәтинликләри бура кә-ләиләри тез безикдирәр; бир-ини илдән артыг ишләмәјә гојмаз. Анчаг көрдүкләрим, ешитдикләрим бунун әксини дәјирди. Ајдын олур ки, Нефть дашларында әмәјин тәшккилине хејли мане олан фәһлә ахыны инди јохдур... Бурда зарафатла дәјирләр: чәтини бир ил дөзмәкдир, дөздүнсә, истәсән дә ајрыла билмәјәчәксән; дәннз чәзибә-синдән чырмаг олмур. Әбәди шәһрәт газанмыш мөшһүр нефтчиләрлә биркә Нефть дашларынын өзүлүнү гојанлардан бә'зиләри инди дә ордан ајрылмаг, гопмаг истәмирләр. Шүбһәсиз, бу бағлылығы тәкчә мадди чә-һәтләрлә олчмәк олмаз.

Партијанын XXII гурулта-ғы адына дәннз нефть мө'дә-нләри идәрәсинин рәис, Ле-нин мұкафаты лауреаты Бәһ-мән Бачыјев дәннз нефтчи-ләринин ағсагалларындан-дыр.

Ијирми илдән артыгдыр ки, далгалар үзәриндә ишлә-јир, бурда сынағлардан чы-хыб, үмүмхал мөһәббәти га-заныб, коллективин бүтүн мүвәффејијәтләриндә онун хүсуси әмәји вар.

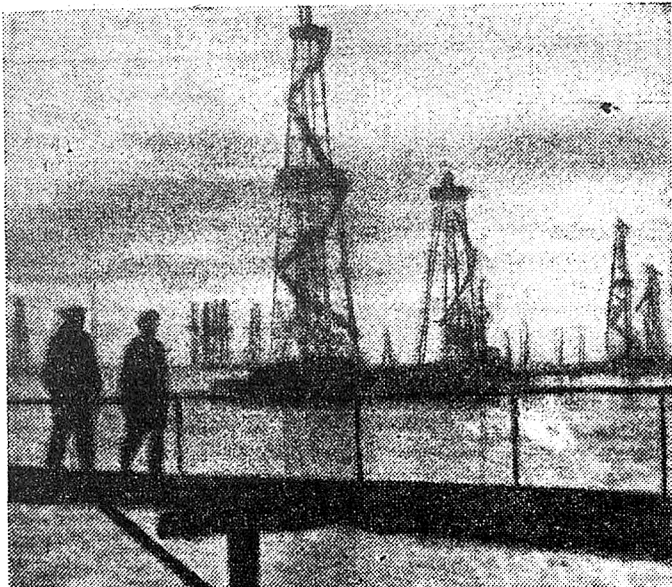
Неман Гасымов дәннз мө-дәнләринә 1955-чи илдә кәлиб. 1962-чи илдән бәри ида-рәний партија комитәси кати-бидир. Оператор көмәкчиси, оператор, нефтьчыарма үзрә уста көмәкчиси, уста ишлә-јиб, Республиканын әмәкдәр мүнәвдиси, «Шәрәф ни-шаны», Гырмазы Әмәк Ба-јагы орденләри, илә тәлтиф олуғуб.

Мүһәндис-технологии хид-мәт мәркәзинин рәис мұави-ни Хүсәјнаға Әмиров да дән-нзә ијирми ил әввәл, Азәр-бајчан сәнәјә институтуну гуртарадан сонра кәлиб.

Нефть дашлары белә адам-ларын көзләри онүндә јара-ныб, гол-ганад атыб, дүнја-нын тәзә мө'чүзәси шәһрәти-ни газаныб. Бу адамларын Фәдакар әмәјин нәтижиндә Бәкә нефтчиләри Нефть даш-ларыны ССРИ-нин бүтүн дән-нз јатагларында истифадә едилән техника үчүн сынаг мөјдәһанын чевирибләр.

Тәкчә доғгузунчу бешли-ликдә Азәрбајчанын дәннз нефтчиләринин ады алты дә-фә Үмүмиттифаг соснализм јарышынын галибләри сыра-сында олмушдур. Гәләбәлә-рин газанылмасында Нефть дашларында чалышан әмәк баһадырларынын јүксәк мө-нәви кәјфијәтләри, шүбһәсиз ки, һәлләдичи рол ојнајыр.

Дәннз нефтчиләрини фәрг-ләндирән мө'нәви кәјфијәт-ләри Нефть дашларынын ијирми беш илини күнләриндә Азәрбајчан КП МК кати-би Н. Әлијев јолдаш хүсуси гәјд етмишдир. О, кестәр-мишдир ки, бурда, Хәзәрн чошгун далгалары үзәриндә ишыгы сабаһын илк өләмәт-ләри даһа ајдын көрүнүр; физики әмәклә зәһни әмәк арасында фәргин азалмасы, көрүлән ишә шуурлу мүнәси-бәт вә мөһәббәт, бәј-нәмиләччилик, фәһлә шәһ-финин јүксәк тутулмасы вә саир чәһәтләр Нефть дашла-рыны јараданлары бизим идеалларымыза јахынлашды-рыр, әмәкчи күглә үчүн нү-мунәви бир мөвгәјә галды-рыр. Мәһз белә өләмәтләр дүнја нефтчиләринин дигтә-

Шап-шөһрәт юлу.

тини Хәзәрә юнәлтмишдир. Онларын әмәк вә јашајыш тәчрүбәси өлкәмизин сәрһәдләриндән узатларда—Болгарыстанда, Һиндистанда, Кубада нефтчиләр үчүн өрнәјә дәнмүшдүр.

* * *

Туфанда, күләкдә естакадаларын үстүндә кәзмән дәннз нефтчиләринә ајагларыны јерә бәри басмагы, ајаг үстә мөһкәм дајанмагы өрәдир. Бу вәрдишин мәчази мәнәсы да вар вә Нефт дашларында чалышанларын характериндә ајдын мушәһидә олунур. Бурда таныдыгым адамларын чохунун данышыгында, һәрәкәтиндә, отуруш-турушунда мән ајагын торпага мөһкәм бағлылыгындан доган чәсарәт, һәр шәј үчүн чавабдәһ олмаг мәс'улијјәти дудум. Илк бахышда, бәлкә дә ади көрүнән бу мәсәлә бизим әмәјимизин кејфијјәтинә, әһвал-руһијјәмизә, адамларә, торпага, јур-думузун мадди-мә'нәви сәр-вәтләринә мүнәсибәтимизә чох вахт чидди тә'сир кәстә-дир. Тарладан тутмуш нәһәнк завода гәдәр—чалыш-

дыгы гыса һадисәләри хатырлајырам. Дәннзә ишләдији ијирми ил әрзиндә чох төһлүкәјә дүшүб. Анчаг ики һадисәни јадында сахлајыб. Етираф етдији кими, һәмни ашларда чох горхуб. Бир дөфә гујунун тә'мири заманы гәфилдән газ ахыны башлајыб. Газ чох јүксәк тәзјиглә чыхдыгына көрә белә вахтларда гујунун агзыны багламаг төһлүкәли олур. Гапар ендириләркән ани ештијатсызлыг, бирчә гыгылычым бәсдир ки, бүтүн зәһмәт һаваја соврулсун. Сөһбәт һәм дә јолдашларын таләсиндән кедир вә чыхарылан гәрар бөјүк мәс'улијјәт тәләб едир. Саләһин горхусу о вахт «ендириң!» сөзүнү дејән андакы гәтијјәти илә бағлыдыр. Инди дә јадына дүшәндә һәјәчәнләныр.

Иккинчи һадисә дә тә'мир заманы олуб. Фәһләләрин һамысы кәнарда дајаныб, јухарыдан ендириләң боруја бахырлар. Мәсәләдән хәбәрсиз јолдашлардан бири нәә ештираһәт күшәсиндән чыхыб, сур'әтлә енән борунун алтыннан кечир. Саләһ гышгырмаг истәјир вә бирдән баша дүшүр ки, бирчә сөзлә оғланы ләнкитсә иши битди. Вә белә аңларда һалынын тәсадуф етдији гејри-ади бир сојутганылыгыла сусур, даһа догрусу, һәјәчәндән сәси дә чыхмыр. Оғлан сакичә, тәләсмәдән кечиб кедиб. Елә һәмни аң бору дүз о кечән јерә дүшүр. Һәр дөфә дә бу хатирә о вахткы горхуну тәзәләјир.

Ики мүхтәлиф вәзијјәт. Марағлыдыр ки, һәр ики һалда горху өз тәлеји үчүн һәјәчәндән јох, достун, јолдашын һәјәтатыны һәдәләјән төһлүкәдән јараныб. Башгасы үчүн чавабдәһликдән доғулуб. Саләһ газмачыдыр, ејни заманда әсаслы тә'мир устасыдыр, јакшы сәмәрәләшдиричидир. Саләһ әсаслы тә'мирчиләрин әмәјини ушаг һәкимләринин иши илә мугәјисә едир. Ушаг дәрдинн дејә билимәдији кими, гују да һарасынын хараб олдуғуну кәстәрмәји бачармыр. Инсанла гујунун диалогу биртәрәф-

лидир. Гујудан чаваб алмаг чох чәтти сәнәтдир. Бу сәнәтә јијәләнмәк үчүн бөјүк тәчрүбә лазимдыр. Чох ишләмәк, чох көрмәк кәрәкдир. Чүнки кеиши профилли мутәхәсссләрин дә ади, хырда шәјләри билимәдикләри вахт олур. Дәннз һәр күи тәзә чәтипликләр доғурур. Онларә синә көрмәк үчүн көрәк һәмни тәсадуфә өмрүн боју һәмнишә һазыр оласан. Бу да дәннз нефтчиләринин бир үстүнлүјүдүр. Бу, хүсусијјәт онларә әскәрләрә, кеишкдә, сөрһәддә дајанавларә охшәдыр.

С. Аббасов индијә кими дохсан сәккиз сәмәрәләшдиричи тәклиф ирәли сүрүб, гырх бири габул едилиб. Тәхминн һесабламаја көрә, бу, ики јүз гырх мин манат кәлпир демәкдир. Бу барәдә бәлкә данышмамаг да оларды. Лакин әсас мәсәлә мутәхәсссин гаршыја гојдуғу мәгсәдди јүксәк ичтимаи мәнәсындадыр. Оун сәмәрәләшдиричи тәклифләринин һамысында мәгсәд чәтипликләрин гаршысынын алынмасы, нефтчи әмәјинин јүпкүлләшдирилмәси, мөһсулдарлыгыны артырылмасы вә бир дө дәннзин чиркләнмәсини гаршысынын алынмасыдыр. Мәсәлә, онун тәклифләриндән биринин һәјәтә кечирилмәси имкән верир ки, тә'мир вахты гујунун агзы даһа кип бағлансын, чиркли сулар дәннзә ахмасын. Ајдындыр ки, бу, чох чидди мәсәләдир. Хәзәрин горунмасынын һамыны марағландырдыгы, тәбиәтә мүнәсибәтин үмумдүнәја проблеминә чеврилдији индики вахтда, көрәк һәр бир мутәхәсссис бу барәдә дәриндән дүшүнсүн.

...Сәһәр-сәһәр естакада илә фәһлә достларынын ја-

нына кедирдим. Узү күләјә. Јеримәк чәтти иди. Онлар узатдан мәнни көрүрдүләр. Јакшылашанда күлә-күлә дедиләр:

— Јох, пис дејил. Сәндән дәннз нефтчисә олар. Јакшы јеријирсән.

Инди бу зарафаты хатырлајанда дүшүнүрәм ки, бүтүн журналистләримиз, јазычыларымыз вә үмумијјәтлә, бәдди әдәбијјәтәмиз көрәк дәннз шөһәринә даһа кеиши јол ачсын, естакадаларын үстү илә инамла, мөһкәм адымларла кәзә, нефтчиләрин шәрәфли әмәјини даһа јакшы әкс етдирә, онларын үрәјинә јол тала билсин. Мүсәбт гәһрәман, мүасир инсанын лајгли бәдди образынын јарадылмасы мәсәләсиндән чох данышылдыгы бир вахтда јазычыларын, шаирләрин, журналистләрин Нефт дашларына аз-аз кетмәсинә, сәкинләринин мәнәвијјәти да јералты сәрвәтләри кими занки олан бу тәқраролунмаз шөһәрин бәзән диггәтдән кәнарда галмасына һеч чүр һагг газандырмаг олмәз. Нефт дашларынын сәнәт үчүн нечә түкәнмәз мовзу мәнбәји олдуғуну Мөһди Хүсәјин романлары, Роман Карменин филмләри, Гара Гарајевин мусигиси, Таһир Салаһовун портретләри, Имран Гасымовун пјесләри дә ајдын кәстәрпир.

...Нефт дашларында мәркәзи гәсәбәнин рөгс мејданчасында ахшамлар чал-чагыр, шәклик күчлү күләкләрин дә сәсин боғур. Һеч нимин хәиши олмадан чалырлар, чаванлар ортаја дүшүр, дағаларын үстүндә јаллы тугурлар. Шүх, сур'әтли Азәрбајчан јаллысы. Гүрүб чагы кәнарда баһанда Нефт дашларыны чининдә сахлајан дәмип дирәкләр јаллы кедән чаванларын ајагларына бәнзәјир. Елә бил Абшерона сығмајай бурутлар Хәзәрин кеиши, ајна синәсиндә түкәнмәз, мәрүрүр бир рөгсә башлајыб. Бу рөгс инсанын кәзәллик вә гүдрәтини нүмајиш етдирпир.

Сабир РҮСТӘМХАНЛЫ